

ДРАМАТУРГІЧНИЙ ДИСКУРС: ПОЛІФОНІЧНІСТЬ СМИСЛІВ ТА ПОЛІМНОЖИННІСТЬ ІНТЕРПРЕТАЦІЙ

САХАРОВА Ольга Вікторівна, кандидат філологічних наук, доцент кафедри мов Національної музичної академії України ім. П. І. Чайковського (м. Київ)

***Анотація.** У статті розглядається багатовимірна модель драматургічного дискурсу, аналізуються тенденції моделювання персонажів за принципом функціонування мовної особистості. Доводиться відмінність у виборі мовних засобів, комунікативних, жанрових ознак у п'єсах психологічного та соціального спрямування. Взаємозв'язок «тем» персонажів розглядається як співзвучність смислів у комунікації.*

***Ключові слова:** драматургічний дискурс, персонаж, мовна особистість*

Дослідження в галузі психолінгвістики, соціолінгвістики, лінгвістичної персонології, дискурсології, когнітивної лінгвістики, прагмалінгвістики та інших суміжних наук формують сучасне антропологічне мовознавство як одну з найперспективніших галузей гуманітарного знання. Прогнози видатного К. Леві-Строса стосовно XXI століття (або буде століттям гуманітарної науки, або його не буде взагалі) мотивують ґрунтовне та багатовимірне проникнення у проблеми людини в мові та мови у житті людини.

Важливими чинниками, що визначають самоусвідомлення людини у світі є проблема смислів [5] [10], проблеми мовного існування [2] [5], що коригують, зокрема, і комунікативну / дискурсивну діяльність мовних особистостей. Віддзеркаленню цих процесів у драматургії присвячена стаття.

Теорії мовної особистості, яка згодом трансформувалася у лінгвістичну персонологію, присвячені праці К. Ажежа [1], Ю. М. Караулова [9], К. Ф. Сєдова [14], Л. М. Синельникової [15], І. Голубовської [6], С. Потапенка [13], Л. Славової [16], та інших. Найсистемнішу концепцію запропонував, на наш погляд, В. Карасик [8], у працях якого представлені лінгвоперсонологія, концептологія та дискурсологія як складові антропологічної лінгвістики. Особистість, яка реалізує себе в мові, певним чином концептуалізує довкілля та бере участь у комунікативному процесі.

Дослідники дискурсу, в свою чергу, зосереджують увагу на його онтологічній сутності [4], [11], на соціальній диференціації та на характері реалізації в ньому мовної особистості. Останній аспект висвітлений у В. Карасика, який диференціює статусно-орієнтований та особистісно-орієнтований дискурси [7].

Драматургічний дискурс виступає як певне синтезоване осмислення як комунікативного процесу, так і буття в цілому. Детальне представлення всіх складових драматургічного дискурсу було здійснено в енциклопедичному дослідженні Патріка Паві «Словник театру», що вийшло в українському перекладі у 2006 році [12].

Думка науковця про «партитурну будову» драматургічного твору розвивається нами у статті, де дискурс представлений у контексті поліфонії смислів.

Мета (Purpose). Порушивши проблему віддзеркалення комунікативного процесу, конструювання мовної особистості у процесі створення драматургічної п'єси, ми ставимо за мету проаналізувати мовні засоби, комунікативні, жанрові, дискурсивні маркери, за допомогою яких моделюється образ персонажа.

Методи (Methods). У статті застосовуються описовий метод, а також елементи контент-аналізу, дискурс-аналізу, концептологічного аналізу.

Драматургічний дискурс є унікальною художньою реальністю, що об'єднує різні комунікативні, мистецькі та семіотичні системи. Віддзеркалюючи екзистенційні ситуації через відтворення мовленнєвого буття людей, твір драматургії існує і як жанр літератури, і як матеріал для театральної вистави. Його прочитання передбачає як самодостатню модель «автор – текст - читач», так і вихід за її межі на рівні «автор – текст – режисер / актори» - «автор – текст - глядач».

Текст драматургії, що складається з (1) безпосередньо відтворених висловлень, реплік персонажів та (2) певного набору авторських ремарок, моделюється автором-драматургом і є самостійним художнім твором. Вихід на інший рівень драматургічного дискурсу – виставу – передбачає творчу інтерпретацію тексту, втілену в сценічне мистецтво. Співвідношення між текстом і виставою, на думку П. Паві, не завжди вдавалося розкрити. Ґрунтовні дослідження в галузі семіології тексту та семіології вистави здійснювалися без взаємодії між ними. Критикуючи певні напрями текстуальної семіології, науковець наголошує на ефективності застосування «видовищного тесту» як різновиду партитури із взаємодії в просторі й часі всіх сценічних засобів вистави [12].

Кожна екзистенційна та естетична концепція автора-драматурга підпорядкована системі та характеру взаємодії персонажів. Мовленнєві, комунікативні характеристики дійових осіб виступають своєрідним інваріантом можливої поведінки мовної особистості у певних побутових & буттєвих ситуаціях. Формування образу персонажа драматичного тексту переважно ґрунтується на моделюванні певної мовної особистості, яка стоїть за ним. Природність, правдивість дійової особи залежить від характеру втілення в ній певної мовної особистості, що по-різному виявляє себе у розмаїтті комунікативних & буттєвих ситуацій.

Міркування П. Паві про «партитурність» драматичного тексту, де тема кожного персонажа формує загальне поліфонічне звучання твору, відповідає і уявленням про полімножинність інтерпретацій смислів на різних рівнях. Сприйняття та породження змісту відбувається як всередині драматичного тексту, бо дійові особи спілкуються між собою, певним чином реагують на висловлення один одного, так і в різних вимірах інтерпретації відтвореного комунікативного процесу: при читанні твору, його аналізі, при театральному тлумаченні режисером і акторами, при декодуванні смислів вистави. Отже, створюється поліфонічне та полісемантичне інтерпретативне поле драматургічного дискурсу, дослідження якого ще не ставало предметом спеціальних наукових студій, в чому і вбачаємо **новизну** нашої праці.

У сучасній українській драматургії (кінець ХХ – початку ХХІ століття) чимало визначних п'єс, які осмислюють багатовимірні та багатопричинні соціальні, психологічні та інші виміри буття людей, їх взаємодії у певному хронотопі. Драматичний текст може бути представлений як певний гіпержанр, що мотивує смисли, породжувані комунікативним процесом, зокрема, мовленнєвими жанрами.

Показовими маркерами, за допомогою яких конструюються образи персонажів, є специфіка побудови висловлення (використання вставних конструкцій, питальних чи окличних речень, звертань, різновидів ускладнень тощо), функціональний тезаурус, вибір мовленнєвого жанру, врахування фактору адресата.

Космос мікросвіту людини, відтворений Я. Стельмахом, виявляється переважно у жанрах 'Обговорення' / 'Обмін думками', де «тема» кожного персонажа тісно пов'язана з іншими у загальному звучанні п'єс, де розкриття образів дійових осіб залежить від їх уміння слухати, розуміти, реагувати один на одного (Я. Стельмах «Привіт, Синичко», «Гра на клавесині»).

Змальовуючи комунікативні ситуації із сімейного буття, Я. Стельмах створює протилежні лінії-погляди, які згодом об'єднуються у спільну думку. (**Тато. Просто**

я не можу дивитись, коли хтось байдикує. Я в його роки... **Мама.** Ну навіщо порівнювати? Ми всі знаємо, що ти робив у його роки, але ж ті роки і ті часи давно минули. На щастя. Чим тільки не можемо ми дорікнути своїм дітям! І живеться їм легше, і веселіше, і безтурботніше... І чудово! Адже так і має бути. І твій батько теж, певно, не завжди був тобою задоволений. **Тато.** Мій батько був задоволений мною завжди, тому що мені було п'ять років, коли він пішов на війну. (Я.Стельмах „Привіт, синичко!”).

У наведеній дискусії поєднуються теми батька, у якого власний важкий досвід є найголовнішим критерієм оцінки сина (Я в його роки...), та матері, з більш гнучкою позицією та поглядом на ситуацію з точки зору сучасності, адекватності (Адже так і має бути). Обмін думками набуває екзистенційного змісту, коли аналіз численних ситуацій, пов'язаних з життям сина та його друзів, детальніше представляють позиції, світоглядні орієнтири батьків: **Мама.** Але, Колю, слово честі, не гніви ти бога. У тебе хороший син. Розумний, веселий, добрий, у нього хороші друзі.

Автоматично розмова переходить на обговорення друзів сина: **Тато** (іронічно). Особливо Вітька. **Мама.** А що Вітька? Звичайний хлопець. Справедливий, усі його поважають. <...> **Мама.** Нехай про його оцінки думають його батьки. Сергій Вітьку любить, і перш за все мені здається – він хороший друг. А справжні друзі, ти сам знаєш, трапляються в житті не часто. <...> (Я.Стельмах „Привіт, синичко!”).

Багатовимірні оцінки ситуації комунікативним автором – мамою поступово змушують тата (комунікативного автора-2) послабити свої позиції, спочатку з буркотінням: **Тато.** Ну гаразд, гаразд. Я згоден. Я з усім згоден. Я, як і завжди, у своїй постійній ролі – у ролі угодовця. <...>

Ображене повторення одних і тих самих слів, темпоральна генералізація ситуації (як і завжди) змінюються спокійним відступленням: **Тато.** Та я й не серджусь. Можливо, ти й права. (Я.Стельмах „Привіт, синичко!”).

Надалі у п'єсах психологічного спрямування персонажі виявляють себе більш «вільно». Вони представлені у жанрах 'Розмова по телефону', 'Сповідь' (Н. Симчич «Квартира на Володимирській»); 'Прийом гостей', 'Змова', 'Розігрування' (Н. Неждана «Коли повертається дощ»), в яких теми, виконувані дійовими особами, поліпропозитивні, символічні, полісемантичні, містять численні імплікатури.

Мовленнєвий жанр 'Розмова по телефону' в контексті подальшої проєкції тексту на театральну виставу може інтерпретуватися як «Розмова в нікуди». Цей прийом вдало обігрується у містичній драмі Н. Симчич «Квартира на Володимирській»: ЛАРИСА (по телефону). Ні, Алло, я не передумаю... Навіть мови не може бути. Все вирішено остаточно. Як кажуть – впала остання крапля... Ти ж знаєш, як я відчуваю фальш. А нею просякнуте все моє життя. Все моє подружнє життя з цим чоловіком просякнуте нещирістю... (Пауза). Ні, артист з нього поганий. Переграє. Надто вже уважний, аж до улесливості... Мужчина, який кохає, часом буває безцеремонним, неуважним, часом – байдужим, іноді – навіть грубим! Але – ніколи! Ніколи він не буває нещирим... А Юрко... Він ставиться до мене так, ніби я хвора... Невіліковно! Розумієш? Крім того, я зауважила, що від нього, коли він повертається з роботи, пахне парфумами! І що найцікавіше...

Патетичність реплік героїні (вживання ідіом, окличних речень, риторичних питань, узагальнень) передбачає визначення її мовлення як жанру 'Бідкання', але дещо абсурдний зміст породжуваного нею тексту зумовлює жанрову інтерпретацію як глибоку внутрішню істерію, коли з неадекватного тлумачення фактів моделюється штучна ситуація (Що найцікавіше – від нього пахне моїми парфумами! Я так розумію: подарував коханці такі ж парфуми, як у мене... (Пауза). <...>Розумієш, ця

його коханка... (Пауза). <...>Мені інколи здається, що вона схожа... (Пауза). Ні, не на відьму... На мене!).

Містичність, що введена у назву і жанр твору, переносить героїню до часу і стану першого кохання, коли через жанр сповіді Лариса змальовує не лише ситуацію побачення / не побачення, але й глибинний стан закоханої дівчинки: *ЛАРИСА. <...> Ми були сопливими першокурсниками, на яких звалилася любов. Але це не хвилювало нікого у цілому білому світі, крім нас, що помирили від неї. <...>*

У містичній трансформації місця, часу, дійових осіб Лариса згодом опиняється наодинці з чоловіком у ситуації, подібній до юнацької. До неї повертаються почуття, вони ніби списані з відтворених дитячих спогадів. Емоційність мовлення, численні риторичні питання, окличні речення звернені не до міфічної подруги, спрямовані не на фальшиві узагальнення, а на осмислення кохання, почуттів, стосунків між людьми, на усвідомлення ролі часу та вічності трансформують мовлення героїні до жанру 'Відверта розмова'.

Стосунки Двох у контексті багатовимірної екзистенціальної драми Н. Неждани «Коли повертається дощ» представляють співіснування поглядів, бажань, прагнень: *МАРТА. Просто мені знову захотілось дощу. МАРК. Навіщо? У дощ приходить нудьга. МАРТА. Хіба буває більша нудьга, ніж тепер? МАРК. Ти хочеш мряки, крапель за коміром, брудних калюж? МАРТА. Так. І ще маленьких равликів на дорозі... Марку, я почувуюсь якоюсь тотально засохлою... На вулиці так похмуро, ніби йде дощ. А його немає...*

Багатовимірні імплікатури навколо теми відсутності дощу (а згодом – будь-яких подій) створюють домінуючі контрастні теми персонажів, навколо яких і формується інтерпретативне поле буття. Теми Двох формують консонансне та дисонанс не співвідношення смислів.

У п'єсах, що більше тяжіють до соціального контексту, рельєфніше виписані образи персонажів, переважає мовленнєвий жанр 'Презентація'. Мовлення дійових осіб є динамічним, виразним, характерним, яскраво презентує певний соціальний статус конструйованої особистості. «Тема» кожного «голосу» персонажа співіснує ніби виокремлено, багатовимірно представляючи певне соціальне явище. Гіпержанр таких п'єс може бути обраний як штучно, відтворюючи, наприклад, ніби телефір з обговоренням популярної проблеми (О. Ірванець «Прямий ефір»), так і реально, зображуючи, скажімо, типові чи специфічні явища соціальної взаємодії у мікросоціумі (А. Наумов «Кафедра для достойника»).

Дискусія щодо феномену певного «мультипльондизму», представлена як соціальний фарс у п'єсі О. Ірванця «Прямий ефір», містить галерею соціальних типажів. Так, мовлення професора політології відзначається чіткістю, логічністю, обґрунтованістю, представляючи всебічний аналіз явища, з певним дидактизмом: *До всякого явища у житті суспільства слід підходити виважено. <...> Мультипльондизм - це складне слово, перша його частина від латинського "мульти", що означає "багато", "безліч", а друга - від кореня "пльондус", ну, це, я гадаю, перекладу не потребує... Про мультипльондизм за кордоном вже чимало написано, ось і нещодавно теж вийшов з друку там, у них, збірник цілого колективу авторів (бере до рук якусь книгу, читає титул). "Малтіпландізм е-е... фромзеєстердей ту зетуморров". Тобто, перекладається ця назва, як... "Мультипльондизм не має майбутнього".*

Наближення до мовленнєвого жанру 'Лекція' обумовлене специфікою професії та в контексті поліфонії п'єси виступає різновидом жанру 'Презентація'.

Військовий дискурс красномовно представлений у мовленнєвій партії «Начальника Виховного відділу Генерального штабу генерал-адмірала Момотко»: *ГЕНЕРАЛ.*

Армія, як ви всі повинні зрозуміти, це зовсім не громадянська, не цивільна установа. Вона живе за своїми законами, строгими законами, я сказав би, і тому в армії нема і не може бути місця тому, що не передбачено її статутом, наказами й розпорядженнями вищестоящого керівництва. <...>

'Презентація' дійових осіб, пов'язаних однією професією, що є прелюдією до п'єси А. Наумова «Кафедра для достойника», виступає і як мовленнєвий жанр, і як панорама різних соціально-психологічних типів особистостей, що представляють себе через фізичні відчуття (*ВІРЬОВСЬКИЙ. Е-е... Я – Вірьовський, Михайло Ількович. Доктор економічних наук, професор. Е-е... Заслужений діяч науки і техніки. Е-е... Трохи недочую, хоча дехто це сприймає так, начебто я засинаю*), через демонстрацію життєвих принципів (*ОДНОГУБЕНКО. Одногубенко Семен Семенович. Викладач. Намагаюсь взяти від життя трохи більше, ніж це окреслено університетським заробітком. Бо воно ж таке швидкоплинне – не встигнеш з'явитися на білий світ, як пора замовляти труну та вінки*), через протистояння з іншими (*ГРЕЦЬ-АПОНЬКІНА. Інна Сергіївна Грець-Апонькіна, кандидат наук, професор. Якби не Вірьовський, то я могла би очолити новостворену кафедру, а не, наприклад, доцент Моляко, – взагалі якась підозріло незрозуміла людина*)

Отже, поліфонічний / політематичний зміст драматичного твору як гіпержанру мовленнєвого існування персонажів може мати різну структуру залежно від домінуючої соціальної чи психологічної теми.

Розмаїття мовленнєвих жанрів, через які конструюється образ дійової особи, їх варіативність, зумовлюють фокусування уваги на внутрішньому світі людини як особистості. «Теми» персонажів взаємопов'язані, моделювання комунікативного процесу здійснюється в контексті особистісно-орієнтованого дискурсу. Тяжіння до жанру 'Презентація' у п'єсах соціального спрямування представляють різні виміри соціальної реалізації особистості: професійні, гендерні, вікові, статусні та інші характеристики. «Теми» персонажів менш пов'язані між собою, моделювання комунікативного процесу здійснюється в контексті статусно-орієнтованого дискурсу.

Отже, у драматичному тексті автор не лише виявляє себе як мовну особистість, але й створює & віддзеркалює певний інваріант мовленнєвої поведінки людини у певних комунікативних ситуаціях. Загальна ідея твору (гіпержанр) зумовлює тематичну & поліфонічну структуру комунікативного процесу, в якому значущою є тема кожного персонажа як мовної особистості.

Список літератури

1. Ажеж К. Человек говорящий: Вклад лингвистики в гуманитарные науки: Пер. с фр. / К. Ажеж – М, 2003. – 304 с.
2. Арутюнова Н.Д. Язык и мир человека/ Н. Д. Арутюнова. – М., 1998. – 896с.
3. Богин Г.И. Модель языковой личности в ее отношении к разновидностям текста: автореф. дис. ... докт. филол. наук./ Г. И. Богин – Л., 1984. – 24 с.
4. Борботько В. Г. Принципы формирования дискурса: от психолингвистики к лингвосинергетике. / В. Г. Борботько. – Изд. 3-е, испр. – М.: Книжный дом «ЛИБРОКОМ», 2009. – 288с.
5. Гаспаров Б. М. Язык, память, образ. Лингвистика языкового существования. / Б. М. Гаспаров. – М. : Новое литературное обозрение, 1996. – 352 с.
6. Голубовська І. О. Мовна особистість як лінгвокультурний феномен / І. О. Голубовська // *StudiaLinguistica* : зб. наук. праць. – К. : Видавничо-поліграфічний центр «Київський університет», 2008. – Вип. 1. – С. 25-33.

7. Карасик В. Языковой круг: личность, концепты, дискурс / В. И. Карасик. - М., 2004. – 390 с.
8. Карасик В. Языковая кристаллизация смысла/ В. И. Карасик – М., 2010. – 351 с.
9. Караулов Ю. Н.. Русский язык и языковая личность. – 4-е изд. / Ю. Н. Караулов - М., 2004.
10. Леонтьев Д.А. Психология смысла: природа, строение и динамика смысловой реальности. 2-е, испр. изд./ Д. А. Леонтьев — М. : Смысл, 2003. — 487 с.
11. Макаров М. Л. Основы теории дискурса./ М. Л. Макаров. – М., 2003. – 280 с.
12. Паві П. Словник театру / П. Паві. – Л. : Видавничий центр ЛНУ імені Івана Франка, 2006. – 640 с.
13. Потапенко С. І. Мовна особистість у просторі медійного дискурсу (досвід лінгвокогнітивного аналізу): монографія / С. І.Потапенко. - К. : КНЛУ, 2004. - 360с.
14. Седов К.Ф. Дискурс и личность: эволюция коммуникативной компетенции / К. Седов. – М. : Лабиринт, 2004. – 320с.
15. Синельникова Л. Н. Дискурсивная личность как предмет и объект социолингвистики / Л. Синельникова // Лінгвістика №3 (21), Ч. II, 2010. – С. 41-52.
16. Славова Л. Л. Мовна особистість політика: когнітивно-дискурсивний аспект: монографія / Л. Л. Славова. – Житомир : Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2010. – 358 с.

References

1. Azhezh K. Chelovek govoryaschiy: Vklad lingvistiki v gumanitarnyye nauki: Per. s fr. / K. Azhezh – М., 2003. – 304 с.
2. Arutyunova N.D. Yazyik i mir cheloveka. – М., 1998. – 896s.
3. Bogin G.I. Model yazykovoy lichnosti v ee otnoshenii k raznovidnostyam teksta: avtoref. dis. ... dokt. filol. nauk./ G. I. Bogin – L., 1984. – 24 s.
4. Borbotko V. G. Printsipy formirovaniya diskursa: ot psiholingvistiki k lingvosinergetike. Izd. 3-e, ispr. / V. G. Borbotko – М. : Knizhnyiy dom «LIBROKOM», 2009. – 288s.
5. Gasparov B. M. Yazyik, pamyat, obraz. Lingvistika yazykovogo suschestvovaniya. / B. M. Gasparov – М. : Novoe literaturnoe obozrenie, 1996. – 352 s.
6. Holubovs'ka I. O. Movna osobystist' yak linhvokul'turnyy fenomen / I. O. Holubovs'ka // StudiaLinguistica : zb. nauk. prats'. – К. : Vydavnycho-polihrafichnyy tsentr «Kyyivs'kyi universytet», 2008. – Vyp. 1. – S. 25-33.
7. Karasik V. Yazykovoy krug: lichnost, kontseptyi, diskurs. - Moskva. 2004. – 390 s.
8. Karasik V. Yazykovaya kristallizatsiya smyisla. – М., 2010. – 351 s.
9. Karaulov K. Russkiy yazyik i yazykovaya lichnost. . 4-e izd., - Moskva, 2004.
10. Leontev D.A. Psihologiya smyisla: priroda, stroenie i dinamika smyislovoy realnosti. 2-e, ispr. izd. — М. : Smyisl, 2003. — 487 s.
11. Makarov M. L. Osnovy teorii diskursa. – М., 2003. – 280 s.
12. Pavl P. Slovník teatru / P. Pavl – Lviv: Vidavnichiy tsentr LNU Imeni Ivana Franka, 2006. – 640 s.
13. Potapenko S. I. Movna osobistlst u prostori medlynogo diskursu (dosvid llingvokognitivnogo anallzu): monograflya / S. I.Potapenko. - K. : KNLU, 2004. - 360s.
14. Sedov K.F. Diskurs i lichnost: evolyutsiya kommunikativnoy kompetentsii / K. Sedov. – М.: Labirint, 2004. – 320s.
15. Sinelnikova L. N. Diskursivnaya lichnost kak predmet i ob'ekt sotsiolingvistiki / L. Sinelnikova // Llingvlstika #3 (21), Ch. II, 2010. – S. 41-52.
16. Slavova L. L. Movna osobistlst polltika: kognitivno-diskursivniy aspekt: monograflya / L. L. Slavova. – Zhitomir : Vid-vo ZhDU Im. I. Franka, 2010. – 358 s.

Аннотация. В статье рассматривается многомерная модель драматургического дискурса, анализируются тенденции моделирования персонажей по принципу функционирования языковой личности. Доказывается отличие в выборе языковых средств, коммуникативных, жанровых признаков в пьесах психологического и социального направления. Взаимосвязь «тем» персонажей рассматривается как созвучность смыслов в коммуникации.

Ключові слова: драматургический дискурс, персонаж, языковая личность

Abstract. Both multidimensional model of dramatic discourse and tendencies modeling characters on the principle of functioning language personality are analyzed in the article. The differences in the choice of linguistic means, communicative and genre features in the plays of psychological and social areas are proved. The relationship of "themes" related to the characters is seen as consonance of meanings in the communication.

Introduction. Research in psycholinguistics, sociolinguistics, linguistic personality, discourse studies, cognitive linguistic, pragmatic linguistic and other allied science forms the modern anthropological linguistics as one of the most promising fields of human knowledge. Predictions of outstanding C. Levi-Strauss regarding the XXI century (it will be the century of humanitarian sciences or it will not be at all) motivate the multidimensional penetration into human problems in a language and language in a human life. One of the factors that determine human consciousness in the world is the problem of meaning; just these factors adjust, in particular, the communicative / discursive activity of linguistic personalities. The article is deal with the reflection of such processes in the drama.

Theories of linguistic personalities, which later was transformed into the science of linguistic personality studies - personology - are considered and analyzed thoroughly in works by Y.M. Karaulov, K.F. Sedov, L.M. Sinelnikova, I. Golubovska, and others. The most systematic conception was proposed, in our opinion, by V. Karasik in his works the linguistic personology, conceptology and discourse studies are presented as components of anthropological linguistics. The personality which realizes itself in language, in some way conceptualizes the environment and is involved in the communication process.

Researchers of the discourse, in their turn, focus on its ontological essence, its social differentiation and the nature of its implementation in linguistic personality. The latter aspect is highlighted in V. Karasik's research that differentiates the status-oriented and person-oriented discourses. Dramatic discourse acts as a kind of synthesized understanding of both communication process and life in general. A detailed presentation of all components of a dramatic discourse was made in encyclopedic study of Patrick Pavi "Dictionary of Theatre", published in Ukrainian translation in 2006. The idea of a scientist about "score structure" of dramatic work is developed in the article where the discourse is presented in the context of polyphonic meanings.

Purpose. Embarking on the problem concerning the reflection of the communicative process, construction of linguistic personality in the process of dramatic play creation, we aim to analyze the linguistic resources, communication and genre means, discourse markers with the help of which the character is modeled.

Methods. The article used the descriptive method, as well as elements of content analysis, discourse analysis, concept - logical analysis.

Results obtained by us analyzing the texts of the modern Ukrainian drama.

It has been found that characters in the plays of psychological perspective, reflecting the personality-oriented discourse, "use" more language genres, the variability of genres and implicature are frequently observed, there are diverse language devices. Plays of social perspective turn to the priority of the implementation of genre "Presentation", although certain variations are permitted.

Originality: for the first time the problem of language functioning is put from the position of its artistic reflection in the mirror of dramatic discourse.

Conclusion. In the dramatic text the author did not only manifest himself as a linguistic personality, but also creates and reflects invariant language human behavior in specific communicative situations. The general idea of the work (hyper genre) determines the content and polyphonic structure of the communicative process, in which the theme of each character as linguistic personality is important. The observations should be compared with the facts of direct communication (primary language genres).

Keywords: *dramatic discourse, character, linguistic personality*

УДК 82.091: [821.161.1+821.111 (73) "2010"] С. Довлатов

ТВОРЧЕСТВО С. ДОВЛАТОВА В СОВРЕМЕННОМ АМЕРИКАНСКОМ НАУЧНО-КРИТИЧЕСКОМ ДИСКУРСЕ (КОНЕЦ 2010 ГОДОВ)

**ПРЯДКО Юлія Павлівна, викладач Бердянського державного педагогічного
університету (м. Бердянськ)**

Аннотація. *Стаття посвящена аналізу особливостей процесу реценції личности и творчества С. Довлатова американским литературоведением в конце 2010-х гг. Важность изучения данного вопроса несомненна, поскольку анализ различных подходов и оценок инационального автора обеспечивает диалогический характер исследования и позволяет раскрыть новую грань межлитературной коммуникации. Дискуссия, развернувшаяся на страницах электронных литературных журналов по поводу низкой популярности произведений С. Довлатова в Америке, и акцентуализация авторов на его неповторимом юморе и стиле, привлекли внимание читательской аудитории и издателей.*

Ключевые слова: *личность и творчество С. Довлатова, реценция, литературоведение США, американский литератор, американский читатель, дискуссия*

Диалог между литературами, языками и эпохами помогает понять общемировые закономерности развития национальных литератур и особенности, которые определяют их самобытность. В этом контексте изучение реценции творчества С. Довлатова американским литературоведением приобретает особое значение, поскольку анализ различных подходов и оценок инационального автора обеспечивает диалогический характер исследования и позволяет раскрыть новую грань межлитературной коммуникации. Этот вопрос был и остаётся актуальным для сравнительного литературоведения, которое стремится сегодня выйти за рамки только лишь текстуального восприятия литературы и пытается акцентировать определённые тенденции культурной и общественной жизни.

В современном российском литературоведении существует отдельная наука, изучающая творческое наследие С. Довлатова – довлатоведение. Подтверждением данного факта являются двадцать диссертаций, широкий спектр научных публикаций, пять монографий (И. Сухих «Сергей Довлатов: время, место, судьба», А. Генис «Довлатов и окрестности», Г. Доброзракова «Мифы Довлатова и мифы о Довлатове: проблемы морфологии и стилистики», Г. Доброзракова «Сергей Довлатов: диалог с классиками и современниками», Ж. Мотыгина «Творческая индивидуальность Сергея Довлатова»).

Важной составляющей научной и критической реценции личности и творчества С. Довлатова являются работы зарубежных учёных, которые, опираясь на

© Ю. П. Прядко, 2016